

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Людина, суспільство, влада в постмодерному політичному дискурсі»

Ступінь освіти	Третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	033 Філософія
Освітня програма	Філософія
Тривалість викладання	4-й семестр (7 та 8 чверті)
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	2 години
практичні:	1 година
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=7092>

Кафедра, що викладає Філософії і педагогіки

Викладач:

Халапсіс Олексій Владиславович

Професор, доктор філос. наук, професор кафедри філософії і педагогіки

Персональна сторінка

<https://filosof.nmu.org.ua/ua/staffua/Halapsis.php>

E-mail:

khalapsis.ol.v@nmu.one

1. Анотація до курсу

Людина, суспільство, влада в постмодерному політичному дискурсі – навчальна дисципліна для підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 033 – Філософія, вибіркового блоку Освітньої програми «Філософія».

Курс знайомить аспірантів з особливостями постмодерного дискурсу антропологічних, соціальних та політичних феноменів. Розглядаються питання, пов'язані з визначенням феномену постмодерну, проблематикою влади, суспільства, ідеології, етики постмодерну, а також осмисленням філософами постмодернізму проблем глобалістики, ідентичності та суб'єкта.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів теоретичних засад сучасної політичної свідомості, навичок аналітичного оцінювання проявів постмодерних політичних феноменів у різних суспільствах.

Завдання курсу:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями постмодерного соціального, антропологічного та політичного дискурсу;
- розглянути актуальні проблеми сучасності крізь призму ситуації постмодерну;
- залучити аспірантів до осмислення та обговорення контраверсійної тематики постмодерністської філософії.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- знати головні теорії та поняття постмодерної політичної філософії;
- здійснювати критичний аналіз політичних та соціальних феноменів постмодерного суспільства ;
- використовувати знання головних концепцій постмодерної політичної філософії в прогнозуванні суспільного розвитку.

4. Структура курсу

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	72
ДРН – 01	1. Феномен постмодерну 1.1. Соціально-політичний контекст виникнення постмодерної філософії. 1.2. Визначення сутності постмодерну й постмодернізму. 1.3. Французький і американський постмодернізм: основна проблематика. 1.4. Дискурс постмодерну як незавершеного проекту модерну. 1.5. Ж.-Л. Ліотар. Стан постмодерну. Знання й постмодерн. 1.6. Головні ознаки постмодернізму. 1.7. Суспільно-культурні наслідки постмодерної культури.	9
ДРН – 01 ДРН – 02	2. Проблема влади, держави та суспільства в постмодерній філософії 2.1. Теорія влади-знання М. Фуко. Інтелектуали й влада. Каральні й надзиральні механізми влади. 2.2. Х. Арендт про владу «між минулим і майбутнім». 2.3. Апорії теорії влади Ю. Габермаса. 2.4. П. Бурдьє про державу. Постмодернізм та споживацьке суспільство. 2.5. «Суспільство спектаклю» Гі Дебора.	9

	2.6. Капіталізм та шизофренія в концепції Ж. Дельоза й Ф.Гваттарі.	
ДРН – 01 ДРН – 02	3. Концепт ідеології в постмодернізмі 3.1. Ідеології та ідеологічні апарати держави в філософії Л. Альтюссера. 3.2. Лібералізм, кінець історії й остання людина в політичній філософії Ф. Фукуяма. 3.3. Ідеологія та кінець соціального в роботах Ж. Бодрійара. 3.4. Е. Валлерстайн про расу, націю, клас та «двохсміслені» ідентичності. 3.5. З. Бауман про текучу сучасність. 3.6. Соціальне й ідеологія у філософії А. Бадью	9
ДРН – 01 ДРН – 02	4. Антропологія постмодерну 4.1. Ф. Соссюр та структурна антропологія. 4.2. Міф у структурній антропології К. Леві-Стросса. Постмодерні соціально-політичні міфології. 4.3. Політичні міфи й сенс “обожненої” історії в концепції Р.Арона. 4.4. Міф як семіологічна система, як деполітизоване слово в роботах Р. Барта. Маніпуляції міфічною свідомістю.	9
ДРН – 01 ДРН – 02 ДРН – 03	5. Глобалізм і світ у ситуації постмодерну 5.1. Ж. Деррида: деконструкція, письмо, «глобалізація», «світ», «космополітизм». Нація і громадянство. 5.2. “Розколота Європа” в соціально-політичному дискурсі Ю. Габермаса. 5.3. Глобалізм і “зіткнення цивілізацій” в соціально-політичній концепції С. Гантінгтона. 5.4. Постмодерні антиглобалістські феномени.	9
ДРН – 02 ДРН – 03	6. Постмодернізм і кінець суб’єкта 6.1. Проблеми самоусвідомлення й міжкультурних стосунків (“сам собі чужий”) в філософії Е. Левінаса. 6.2. Кінець суб’єкта й відновлення суб’єкта у М. Фуко. 6.3. Проблема відчуження в політичній філософії Б. Вальделфельса. Кінець суб’єктивності. 6.4. Людське “Я” як “інший”, “Я” та “інші” П. Ріквора. Від “іншого” до “зовсім іншого”. 6.5. Теорія “зла” А.Бадью. 6.6. Фемінізм і теорія тендеру в роботах Д. Батлер, Ю. Крістивої.	9
ДРН – 01 ДРН – 02	7. Етика постмодернізму 7.1. Етика пізнього капіталізму в філософії Д. Белла, Е. Тоффлера. 7.2. Нарис “духовної розбещеності” сучасної ділової економічної людини В. Зомбарта. 7.3. Етика відповідальності в науково-технічну добу в філософії Г. Йонаса, К.- О. Апеля.	9

	7.4. Теорії комунікативної дії Ю. Габермаса, Дж. Остіна, Дж. Сьорля. 7.5. Етичні проблеми постмодерного еротизму. 7.6. Гендерні й ЛГБТ- проблеми.	
ДРН – 01 ДРН – 02 ДРН – 03	8. Постмодернізм і влада ідентичності 8.1. Теорія “влади ідентичності” М. Кастельса. 8.2. Комунікація, політика й інформаційне суспільство Ф. Уебстера. 8.3. Симулякр і гіперреальність у філософії Ж. Бодрійяра. 8.4. Постмодерні медіа-стратегії політики ідентичності. 8.5. Американська ідентичність і тероризм С. Гантінгтона. 8.6. Ідентичність і комеморативні політики Р. Брубейкера. 8.7. Проти ідентичності Ф. Фукуями.	9
	Практичні заняття	48
ДРН – 01	1. Роль знання в суспільстві постмодерну за роботою Ж.-Ф. Ліотара «Стан постмодерну»	6
ДРН – 01 ДРН – 02	2. Дискурс проблеми «інтелектуали й влада» за однойменною роботою М. Фуко.	6
ДРН – 01 ДРН – 02 ДРН – 03	3. Проблема ідеології в постмодерному суспільстві. Обговорення роботи Л. Альтюссера «Ідеологія й ідеологічні апарати держави».	6
ДРН – 01 ДРН – 02	4. Суспільство споживацтва й суспільство «вистави. Обговорення робіт Ф. Джеймсона, Гі Дебора, Ж. Бодрійяра	6
ДРН – 01 ДРН – 02	5. Логіка капіталізму. Капіталізм і шизофренія. Обговорення роботи « Анти-Едип» Ж. Дельоза й Ф. Гваттарі.	6
ДРН – 01 ДРН – 02 ДРН – 03	6. Міфології постмодерну. Обговорення роботи Р. Барта «Міфології».	6
ДРН – 01 ДРН – 03	7. Проблема тендеру в постмодерній філософії. Обговорення робіт Дж. Батлер та Ю. Крістевой.	6
ДРН – 01 ДРН – 02 ДРН – 03	8. Проблема етичних засад постмодерного суспільства. Проблема відповідальності в науково-технічну добу. Обговорення робіт К.О. Апеля, Г. Йонаса	6
	РАЗОМ	120

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Офіс365, використання дистанційної платформи (<https://do.nmu.org.ua/>).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами здачі п'яти контрольних тестових робіт, кожна з яких містить тестові закриті запитання з однією вірною відповіддю, максимальна кількість – 100 балів та вираховується відсоток кожної (розподіл % за окремими контрольними роботами див. в таблиці розділу 4). Загалом за п'ять контрольних тестових робіт отримується **максимум 60 балів**, тобто 60% від оцінки за дисципліну.

Практичні роботи (дві практичні роботи – у вигляді індивідуального завдання з кожної, розподіл % див. в таблиці розділу 4) виконуються у письмовому вигляді (звіт з кожної практичної роботи оцінюється в межах 100 балів, загалом дві практичні враховуються, як 30% (максимум 30 балів). При несвоєчасному здаванні практичної роботи оцінка знижується вдвічі. Практичні роботи захищаються у вигляді однієї контрольної практичної роботи з двох практичних одночасно (оцінюється максимум в 100 балів), і враховується, як 10% від оцінки за дисципліну (максимум 10 балів). У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 40 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Максимальне оцінювання поточного контролю в балах:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (іспит)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань (дві практичні роботи), він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Іспит проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає

запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **60 тестових завдань** з чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 60 балів**) та **10 тестових завдань** з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 4 бали (**разом 40 балів**), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка" <https://inlnk.ru/xvgyx>

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика. Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану корпоративну університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання підсумкового оцінювання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять. Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням з керівником курсу.

7.6. Бонуси. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Геологія». За участь в анкетуванні та/або в науковій роботі, конференціях здобувач вищої освіти отримує **5 балів**.

8 Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Жижек С. Як читати Лакана. Київ: Комубук, 2019. 168 с.
2. Йосипенко О. Онтологія колективних сутностей. *Філософська думка*. 2017. № 1. С. 92-107.
3. Лукасік Я. Постмодернізм – основні ідеї та їх суспільно-політичні імплікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. № 25. С. 30–38.
4. Огорокова В. В. Образ нової соціальної реальності Постмодерну та форми його моделювання: Монографія. Одеса: ВМВ, 2018. 288 с.
5. Мурашкін М.Г. НШІЙ постмодерну в релігійно-містичній культурі та мистецтві. Дніпро: ДДУВС; Інновація, 2021. 210 с
6. Перепелиця Н. Еволюція геополітичних поглядів Френсіса Фукуями. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2019. Випуск 26. С. 178-185. <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.26.22>
7. Плакроуз Гелен, Ліндсей Джеймс. Цинічні теорії про гендер, расу та ідентичність. І чому вони згубні для нас усіх. Пер. з англ. Олексій Панич. Київ : Наш Формат, 2022. 368 с.
8. Стасевська О. Соціокультурна ідентичність постмодерну: проблема соціального конструювання. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2021. 2(49). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.49.229802>
9. Шевченко Д. В. Епоха постмодернізму в контексті метанаративних установок. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2022. № 4. С. 136–141.
10. Aylesworth, Gary (2015). Postmodernism. In Zalta, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab, Stanford University.
11. Baghramian, Maria and Carter, J. Adam, (2019). Relativism. In Zalta, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab, Stanford University.
12. Goldman, Steven L. (2021). *Science Wars: The Battle over Knowledge and Reality*. Oxford University Press.
13. Gratton, Peter (2018). Jean François Lyotard. In Zalta, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab, Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/lyotard/>
14. Grossmann, Matt (2021). *How Social Science Got Better: Overcoming Bias with More Evidence, Diversity, and Self-Reflection*. Oxford University Press.

15. Harsin, Jayson (2018). Post-Truth and Critical Communication Studies. *Oxford Research Encyclopedia*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.757>
16. Hodder, Ian (2018). Post-processual Archaeology. In Smith, Claire (ed.). *Encyclopedia of Global Archaeology*. New York: Springer Reference
17. Jones, N. (2018). New Digs, Old Digs: Vauxhall Cross, Whitehall, and the London of Craig's Bond. *Journal of Popular Film and Television*, 46(1), 22–33.
<https://doi.org/10.1080/01956051.2018.1423206>
18. Jin, H. (2023). Postmodernism in the 21st Century Pros and Cons. *Journal of East-West Thought*. URL:
<https://scholarworks.calstate.edu/concern/publications/4m90f310d>
19. Kellner, Douglas (2020). Jean Baudrillard. In Zalta, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab, Stanford University.
20. Kidd, Ian James (2016). Was Feyerabend a Postmodernist?. *International Studies in the Philosophy of Science*. 30 (1): 55–68.
<https://doi.org/10.1080/02698595.2016.1240463>
21. Metaliterate Learning for the Post-Truth World. (2019). Thomas P. Mackey, Trudi E. Jacobson (Eds). ALA Neal-Schuman. 256 p.
22. Murray, Douglas. *Wojna z Zachodem*. Przeł. Tomasz Biedroń. Poznań: Zysk i S-ka, 2022. 360 s.
23. Phillips, Denis Charles; Burbules, Nicholas C. (2000). Postpositivism and Educational Research. Rowman & Littlefield.
24. Pierre, Elizabeth Adams St (2016). Comment: "Science" Rejects Postmodernism. *Educational Researcher*. 31 (8): 25–27.
<https://doi.org/10.3102/0013189X031008025>
25. Preston, John (2020). Paul Feyerabend. In Zalta, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab, Stanford University.
26. Preucel, Robert W. (2018). Post-processual Archaeology. *Anthropology*.
<https://doi.org/10.1093/obo/9780199766567-0188>
27. Sidky, H. (2018). The War on Science, Anti-Intellectualism, and 'Alternative Ways of Knowing' in 21st-Century America. *Skeptical Inquirer*. 42 (2): 38–43.

Додаткові

1. Волковський В.П. Ідея суспільності: політична філософія в Україні XIX століття. К.: ВД "Академперіодика, 2017. 264 с.
2. Козачинська В. В. Суб'єктивність: розмикання гетерогенних обширів (філософсько-антропологічний вимір) : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 334 с.
3. Тарасова Н.Ю. Культура як модератор суперечок ліберально-демократичної універсалізації та національної ідентифікації в постіндустріальному суспільстві. Вісник Львівського університету. *Філософсько-політологічні студії*. Випуск 20, 2018. с. 101-109.
4. Тарасова Н.Ю. Комеморативні засади національної ідентифікації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 20. С. 140-143.
5. Халапсіс О.В. Філософія : підручник. Дніпро : ДДУВС, 2023. 196 с.